

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2021. gada 29. jūlijā
Uz 29.06.2021

Iesniedzējai

Informācijai: Valsts kancelejai
vk@mk.gov.lv

Izglītības un zinātnes ministrijai
pasts@izm.gov.lv

Veselības ministrijai
vm@vm.gov.lv

*Par bērnu tiesībām uz izglītību
un bērnu vakcināciju*

Tiesībsargs ir izskatījis Jūsu iesniegumu par bērnu tiesībām uz izglītību klātienē un par bērnu vakcināciju.

Iesniegumā norādāt, ka Jūsu bērniem saistībā ar klātienes mācību ierobežojumiem Covid-19 infekcijas izplatības samazināšanai tiek liegtas tiesības uz izglītību. Uzskatāt, ka situācija, kad Jūsu bērniem nav iespējas mācīties klātienē, ir nepieņemama - tik ilgstošs attālināto mācību process ne vien negatīvi ietekmē izglītības kvalitāti, bet arī rada kaitējumu Jūsu bērna fiziskajai un garīgajai veselībai un liedz viņam pilnvērtīgi attīstīties. Norādāt, ka nepiekrītat bērnu vakcinācijai pret Covid-19 vīrusu. Aicināt pārtraukt bērnu, kuri nav sasnieguši 18 gadu vecumu, vakcināciju, nodrošināt bērnu pilnvērtīgu izglītošanu mācību iestādēs klātienē bez jebkādiem ierobežojumiem, kā arī aicināt atļaut bērniem nodarboties sportu, interešu izglītību un apmeklēt nometnes bez ierobežojumiem.

[1] Satversmes tiesa savā 11.12.2020. nolēmumā par Covid-19 izplatības ierobežošanai ieviesto ierobežojumu atbilstību Satversmei noteica, ka valdības noteikto pamattiesību ierobežojumu leģitīmais mērķis ir citu cilvēku tiesību un sabiedrības labklājības aizsardzība. Lai noteiktu, vai ieviestie ierobežojumi atbilst Satversmei, ir jāvērtē ierobežojošo normu samērīgums ar leģitīmo mērķi. **Proti, ir jāizvērtē, vai ierobežojums ir piemērots leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam**

nodarīto kaitējumu. Ja, izvērtējot tiesību normu, tiek atzīts, ka tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums neatbilst kaut vienam no šiem kritērijiem, apstrīdētā norma neatbilst samērīguma principam un ir prettiesiska.¹

[2] Satversmes 112.pantā ietvertās tiesības uz izglītību ir nozīmīga cilvēka pamattiesība, sevišķi attiecībā uz bērnu tiesībām un pienākumu iegūt pamatzglītību. Tādēļ tiesību aktu izdevējiem ir nepieciešams rūpīgi izvērtēt Covid-19 izplatības samazināšanai noteikto ierobežojumu samērīgumu ar bērna tiesībām uz izglītību un pamatzglītības obligātumu. Ar epidemioloģisko drošību saistītie lēmumi jāvērtē kopsakarā ar daudziem apstākļiem, ņemot vērā arī epidemioloģiskās situācijas iespējamo pasliktināšanos. Tomēr valdībai, lai izvērtētu pieņemto ierobežojumu samērīgumu ar leģitīmo mērķi, ir jāvērtē ne tikai izglītības iestāžu pārejas uz attālinātām mācībām ietekme uz COVID-19 izplatību, bet arī citas sekas, ko šāds politisks lēmums var atstāt uz bērniem un sabiedrību kopumā. Aizvien vairāk pieaug uz pierādījumiem balstīti pētījumi par Covid-19 infekcijas īpatnībām un infekcijas izplatīšanās riskiem, kā arī par ieviesto ierobežojumu tiešajām un netiešajām sekām uz bērnu un sabiedrības labklājību. Eiropas Savienība un citas vadošās starptautiskās organizācijas ir veikušas apjomīgus pētījumu apkopojumus un izdarījušas nozīmīgus secinājumus saistībā ar COVID-19 izplatību un bērnu izglītības pieejamību.

[3] Piemēram, Eiropas Komisija ir sagatavojusi pieejamās literatūras un statistikas apskatu, lai vērtētu COVID-19 infekcijas izplatības iespējamās sekas uz bērnu izglītību. Komisijas ziņojums vērtē tiešos un netiešos veidus, kā pandēmija varētu ietekmēt bērnu mācību sasniegumus. Galvenie pētījuma secinājumi:

1. Ir paredzama vispārēja pasliktināšanās skolēnu mācībās – lai arī tiešsaistes mācībām ir liels potenciāls, to efektivitāte balstās uz skolēnu un skolotāju iepriekšējo sagatavošanos un mācīšanās platformu un metožu iepriekšēju kvalitātes pārbaudi.
2. Skolēnu mācīšanās rezultāti būs atkarīgi no individuāliem ģimenes sociālekonomiskajiem apstākļiem. Skolēni ar nelabvēlīgākiem ģimenes apstākļiem varētu piedzīvot lielāku mācību rezultātu pasliktināšanos, nekā skolēni ar labvēlīgākiem ģimenes apstākļiem, tādiem kā vecāku spēju iesaistīties bērna mācībās, bērna nodrošināšanu ar nepieciešamiem tehnoloģiju rīkiem, atbilstošu mācības vietu un vidi, tai skaitā ēdināšanu.
3. Krīzes situācija var palielināt arī nevienlīdzību bērnu sociālajās un emocionālajās prasmēs. Bērni, kas dzīvo nelabvēlīgākos apstākļos, visdrīzāk piedzīvos lielāku psiholoģisku stresu, ilgstoši atrodoties mājās, nekā bērni ar labvēlīgākiem ģimenes apstākļiem, kā arī viņiem būs pieejams mazāk resursu, lai uzlabotu sociālos un emocionālos aspektus, kas rodas ģimenēm, ilgstoši pavadot laiku izolācijā.
4. Visbeidzot – paredzams, ka COVID – 19 laikā radītās sekas bērnu izglītošanā nebūs īstermiņa, bet atstās ilgtermiņa ietekmi uz bērniem un viņu nākotnes izglītības un darba potenciālu.²

¹ Satversmes tiesas 2020.gada 11.decembra sprieduma lietā Nr. 2020-26-0106 secinājumu daļas 17.-18.punkts.Pieejams:

https://www.satv.tiesa.gov.lv/web/viewer.html?file=https://www.satv.tiesa.gov.lv/wp-content/uploads/2020/05/2020-26-0106_Spriedums.pdf#search=

² Di Pietro, G., Biagi, F., Dinis Mota Da Costa, P., Karpinski, Z. and Mazza, J., The likely impact of COVID-19 on education: Reflections based on the existing literature and recent international datasets, EUR 30275 EN, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2020. Pieejams: <https://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC121071/jrc121071.pdf>

[4] Eiropas Savienības Eiropas Slimību profilakses un kontroles centrs (turpmāk – ESPKC) savā tehniskajā ziņojumā, kas ir izdots 2020.gada 23.decembrī, izvērtējot ievērojamu pētījumu apjomu, ir ieguvis līdzīgus secinājumus par COVID-19 izplatības un skolu slēgšanas riskiem. Savā ziņojumā ESPKC norāda, ka starp COVID-19 pētniekiem valda vispārēja vienprātība, ka lēmums slēgt izglītības iestādes, lai kontrolētu COVID-19 pandēmiju, būtu jāpieņem kā pēdējais līdzeklis COVID-19 izplatības ierobežošanai. Iespējamie ieguvumi, visticamāk, neatsver negatīvo ietekmi uz bērnu fizisko un garīgo veselību un izglītības zaudējuma sekas, ko bērniem rada skolu slēgšana, kā arī plašāku ekonomisko ietekmi uz sabiedrību. Skolu slēgšana ir saistīta ar būtisku nelabvēlīgu ietekmi uz fizisko un garīgo veselību un izglītības kvalitātes zuduma ietekmi uz bērniem. Tā var padziļināt sabiedrībā pastāvošo nevienlīdzību, nesamērīgi ietekmējot tieši mazaizsargātus bērnus, aprūpētājus, ģimenes un kopienas. Šobrīd tiek paredzēts, ka COVID-19 infekcijas izplatības dēļ slēgtās izglītības iestādes rada nozīmīgus ekonomiskos un izglītības kvalitātes zaudējumus, kā arī ilgtermiņa sekas sabiedrības labklājībai. Ņemot vērā skolu slēgšanas smagās sekas uz bērniem un sabiedrību kopumā, šāda veida ierobežojumu vajadzētu izmantot tikai kā pēdējo līdzekli slimības izplatības kontrolei, turklāt šādam ierobežojumam vajadzētu būt ierobežotam laikā, vienlaicīgi pievēršot īpašu uzmanību, lai mazinātu izglītības iestāžu slēgšanas ietekmi uz bērniem, sevišķi mazaizsargātām grupām.³

[5] Tiesībsargs piekrīt, ka attālinātās mācības negatīvi ietekmē bērna tiesības uz izglītību. Taču valdībai, pieņemot lēmumus par COVID-19 infekcijas izplatības ierobežošanu, ir jāņem vērā epidemioloģiskā situācija valstī, tai skaitā jauno vīrusa celma paveidu izplatība, ārstniecības iestāžu pārslogotība, vakcinācijas sekmība, kā arī bērnu vecāku gatavība ievērot ierobežojumus izglītības iestādēs. Sabiedrībā pastāv liela pretestība gan attiecība uz vakcināciju, gan arī uz prasību skolēniem lietot mutes un deguna aizsegus⁴. Tiesībsargs secina, ka gan valdībai, gan Saeimai lēmumi par īstenojamajiem ierobežojumiem COVID-19 izplatības ierobežošanai ir jāpieņem sarežģītā un iepriekš nepieredzētā sociālā un politiskā situācijā. Šie lēmumi jebkurā gadījumā aizskars indivīdu intereses un tiesības un to samērīgumu ir grūti paredzēt.

[6] Tiesībsargam nav ziņu par to, ka, sākot jauno mācību gadu 2021.gada septembrī, tiek plānots turpināt izglītības procesu attālinātajā formā. Informēju, ka Izglītības un zinātnes ministrija 26.07.2021. ir iepazīstinājusi ar sagatavoto epidemioloģiskās drošības protokolu izglītības iestādēm. Priekšlikumi sagatavoti, balstoties uz 4 pamatprincipiem:

- Klātienē izglītības princips. Izglītības process tiek organizēts klātienē, neatkarīgi no kumulatīvā radītāja.
- Drošas izglītības iestādes princips, kas nozīmē atteikšanos no šobrīd normatīvajos aktos nostiprinātā reģionālā principa, kas paredz izglītības procesa norises noteikumus atkarībā no epidemioloģiskās situācijas attiecīgajā pašvaldībā.
- Vakcinācijas efektivitātes princips. Izglītības iestāžu darbinieki, kas ir vakcinējušies, strādā klātienē.

³ European Centre for Disease Prevention and Control (2020) COVID-19 in children and the role of school settings in transmission - first update Pieejams: https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/COVID-19-in-children-and-the-role-of-school-settings-in-transmission-first-update_1.pdf

⁴ 02.12.2020. iniciatīvu platformā “ManaBalss.lv” tika ievietota iniciatīva “Lausim bērniem skolā brīvi elpot”, kurā tiek lūgts atcelt valdības lēmumu obligāti valkāt sejas maskas 1.-4. klašu skolēniem no 2021. g. 4. janvāra. Šo iniciatīvu īsā laikā ir parakstījuši gandrīz 30 000 iedzīvotāju.

- Izglītības iestādes dibinātāja/vadītāja patstāvības princips. Izglītības iestādes dibinātājs/vadītājs ir atbildīgs par lēmumu pieņemšanu attiecībā uz izglītības procesa norisi – par klašu grupu rotācijas principa ieviešanu, mācību sākuma un beigu laiku un to elastīgu maiņu, telpu vēdināšanas protokolu izstrādi, kombinēto mācību modeļa izvēli, izglītības īstenošanu ārtelpās u.c.⁵

[5] Kas attiecas uz Jūsu jautājumu saistībā ar bērnu vakcināciju, informēju, ka vispārējs liegums vakcinēt bērnus pret Covid-19 infekciju nebūtu bērnu interesēs. Šobrīd ir apstiprināta Pfizer/BioNTech vakcīnu izmantošana bērniem, kuri ir vecāki par 12 gadiem.⁶ Lai arī starp bērniem pastāv mazāka Covid-19 izplatība, tā tomēr var izvērsties par smagu saslimšanu arī bērniem, radot bērniem multisistēmu iekaisuma sindromu.⁷ Iespēja saņemt Covid-19 vakcīnu, kas ir apstiprināta lietošanai bērniem, sevišķi gadījumos, kad bērnam ir citas hroniskas saslimšanas, nodrošina bērna tiesības uz veselību un ir bērna interesēs. Vēlos vērst uzmanību, ka tiesībsargam nav informācijas par to, ka šobrīd tiktu nopietni apsvērta iespēja noteikt vakcināciju pret Covid-19 vīrusu par obligātu bērniem. Arī Pasaules Veselības organizācija ir norādījusi, ka bērnu kā sabiedrības grupas vakcinācija šobrīd nav nepieciešama, jo bērniem ir zems smagas saslimšanas risks. Vakcināciju vajadzētu nodrošināt tiem bērniem, kuriem ir augsts risks smagi saslimt. Valstīm vispirms ir jākoncentrējas uz pieaugušo vakcinācijas līmeņa pacelšanu un, ja valstī ir sasniegts augsts vakcinēto skaits starp pieaugušajiem, globālās solidaritātes vārdā, ņemot vērā, ka vakcīnas joprojām pietrūkst daudzās valstīs, vispirms vajadzētu domāt par dalīšanos ar vakcīnām ar citām valstīm, pirms noteikt bērnu kā sabiedrības grupas vakcināciju.⁸

PVO vadošā zinātniece Soumya Swaminathan 11.06.2021. ir norādījusi, ka valstīm nevajadzētu sasaistīt mācības klātienē ar bērnu vakcināciju, jo jau šobrīd vairāku valstu pieredze liecina, ka klātienē mācības var noritēt veiksmīgi (būtiski neietekmējot Covid-19 pandēmijas izplatību). Ievērojot veselības ekspertu noteiktos epidemioloģiskās drošības pasākumus izglītības iestādēs, skolām vajadzētu tikt atvērtām klātienē mācībām.⁹

[6] Attiecībā uz Jūsu jautājumu saistībā ar ļaušanu bērniem nodarboties ar sportu un interešu izglītību, kā arī apmeklēt nometnes, informēju, ka saskaņā ar Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumiem Nr. 360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" jau šobrīd, ievērojot noteiktos epidemioloģiskās drošības norādījumus, bērni var nodarboties ar sportu un interešu izglītību, kā arī piedalīties nometnēs¹⁰. Jūsu prasība atcelt visus ierobežojumus

⁵ 26.07.2021. publikācija Izglītības un zinātnes ministrijas mājaslapā. Pieejams: <https://www.izm.gov.lv/lv/jaunums/izm-izstradajusi-principus-jauna-macibu-gada-uzsaksanai-klatiene>

⁶ WHO (2021) Interim recommendations for use of the Pfizer–BioNTech COVID-19 vaccine, BNT162b2, under Emergency Use Listing, https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-vaccines-SAGE_recommendation-BNT162b2-2021.1

⁷ BKUS vēstule Par bērniem pēc pārslimota Covid-19. Pieejams: <https://www.vmnvd.gov.lv/lv/media/2713/download>

⁸ WHO (2021) Interim recommendations for use of the Pfizer–BioNTech COVID-19 vaccine, BNT162b2, under Emergency Use Listing, https://www.who.int/publications/i/item/WHO-2019-nCoV-vaccines-SAGE_recommendation-BNT162b2-2021.1

⁹ WHO Science in 5: Episode #42 - Vaccines and children. Pieejams: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/media-resources/science-in-5/episode-42---vaccines-and-children>

¹⁰ Ministru kabineta 2020. gada 9. jūnija noteikumiem Nr. 360 "Epidemioloģiskās drošības pasākumi Covid-19 infekcijas izplatības ierobežošanai" 14.⁶, 21., 38.²⁷ un 38.³⁴ punkti.

tiesībsarga ieskatā nav samērīga ar sabiedrības veselības aizsardzību un ir pretrunā ar esošo situāciju valstī un pasaulē, kas skar Covid-19 vīrusa izplatību un ar tā saslimšanu saistītajām sekām.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Bērnu tiesību nodaļas vadītāja

Laila Grāvere

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu